

«ЛІКАР – ЛАБОРАТОРІЯ – ПАЦІЄНТ»: НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Переклала й адаптувала д-р мед. наук Лариса Стрільчук

У діагностиці та лікуванні алергічних захворювань (АЗ) лікарі й пацієнти стикаються з цілою низкою перешкод і проблем. Серед них:

- висока поширеність симптомів, схожих на алергію;
- обмежений доступ до спеціалістів-алергологів;
- неефективні або неточні методи тестування;
- відсутність надійних джерел інформації для пацієнтів;
- потреба в тривалому поясненні результатів складних обстежень;
- брак знань про специфічні алергени серед лікарів загального профілю;
- недотримання пацієнтом рекомендацій лікаря;
- відсутність довіри до медицини загалом.

Часто пацієнти не повністю довіряють медичним порадам через нерозуміння результатів обстежень, що призводить до недотримання планів лікування та, відповідно, відсутності терапевтичного результату. Крім того, «конкурентом» лікаря в боротьбі за пацієнта є Google, оскільки пацієнти нерідко намагаються знайти інформацію про свій стан і оптимальне лікування самостійно. Іншими ненадійними джерелами інформації виступають поради та досвід лікування інших пацієнтів,

висловлювання блогерів, неінформативні й малочутливі діагностичні тести.

Відповідно до результатів нещодавнього опитування в соціальних мережах 5,9% респондентів купують ліки, рекламу яких бачать у засобах масової інформації, 17,6% займаються самолікуванням, 39,2% консультуються з провізором аптеки й лише 37,3% йдуть за рецептом чи консультацією до лікаря.

Із метою подолання описаних вище перешкод у діагностиці та лікуванні АЗ всесвітньо відомий бренд ImmunoCAP і лабораторія DILA розпочинають інноваційний проєкт (рис. 1), покликаний допомогти лікарю якнайшвидше встановити правильний діагноз АЗ, а пацієнту – якнайшвидше й назавжди позбутися симптомів алергії (в себе або своєї дитини). Цей проєкт пропонує реальну співпрацю між лікарем-алергологом, лабораторією та пацієнтами з алергією. Мета співпраці бренду ImmunoCAP і лабораторії DILA – надати пацієнту не просто результати аналізів, а повне розуміння про причинно-значущий алерген.

Докладний звіт щодо результатів обстеження включатиме інформацію про сам алерген, про те, де можна його знайти, про загальні симптоми АЗ, асоційованих із цим алергеном, про інші алергени,

Рис. 1. Шлях пацієнта з алергією сьогодні та в ідеальних умовах

до яких може виникати чутливість; базові поради щодо елімінаційних заходів; прогнозування асоційованих з АЗ тяжких ускладнень; рекомендації щодо полегшення симптомів і план дій у невідкладній ситуації.

● КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК: ДІВЧИНКА МАРІЯ, 8 МІСЯЦІВ

Зі слів мами, під час уведення в прикорм вареного яйця в дитини виникли набряк губ, почервоніння щік, висипання на шкірі обличчя. Дитина народжена від першої вагітності, перебуває на грудному вигодовуванні, досі проявів алергічних реакцій не було. Батько має сезонну алергію навесні (на пилок дерев), а в дитинстві в нього спостерігався atopічний дерматит.

За рекомендацією сімейного лікаря мама одразу дала дитині сироп з антигістамінним засобом, усунула з раціону дитини яйця та звернулася до алерголога для вирішення питання алергії на білки яйця.

Після проведення обстеження ImmunoCAP було отримано не лише аналіз щодо конкретних алергенів (табл.), а й докладну інформацію про ці алергени.

● ІНФОРМАЦІЯ ПРО АЛЕРГЕН

Забезпечуючи організм людини білком, основними мінералами та вітамінами, яйця є дешевим і легкодоступним джерелом їжі, яке їдять і включають у безліч оброблених харчових продуктів у більшості

частин світу. Яйця використовують у харчових продуктах як емульгатори, зв'язувальні речовини та коагулянти, а також часто наносять на випічку, щоб надати їй блиск. У США та Європі переважно вживають курячі яйця, але в багатьох європейських країнах також їдять гусячі яйця, а в деяких частинах Європи й Азії споживають качині яйця. Люди з алергією на курячі яйця також можуть мати алергію на яйця інших птахів (перепелині, індичі, качині, гусячі), що робить вищезазначені різновиди яєць небезпечними для більшості людей, які мають алергію на яйця.

Яйця є одними з восьми найпоширеніших харчових алергенів у США, а також другою за поширеністю причиною харчової алергії (після коров'ячого молока) в немовлят і дітей. Загальносвітові дані свідчать, що алергія на яйця вражає 0,5-2,5% маленьких дітей. Хороша новина полягає в тому, що приблизно 70% дітей переростають свою алергію до 16,5 років.

Чи потрібно уникати всіх форм яєць? Яйце складається з різних типів білків, які мають різні характеристики та можуть бути пов'язані з різним ризиком спричинення серйозних алергічних реакцій. Тоді як деякі люди мають алергію на всі види яєць (сирі, варені та запечені), високий відсоток дітей, які страждають на алергію, можуть переносити термічно оброблені яйця, наприклад у випічці, оскільки висока температура руйнує білки, що зумовлюють алергію. Для інших пацієнтів слід уникати яєць у всіх формах, оскільки це потенційно може спричинити серйозну реакцію (анафілаксію). Специфічний профіль ризику залежить від білків,

ТАБЛИЦЯ. Результати досліджень ImmunoCAP

Пацієнт:	Марія	Лаб. № замовлення:
Дата народження:	2023	Код замовлення:
Стать:	жіноча	Дата замовлення:
Коментарі:		

Назва дослідження	Результат	Одиниці вимірювання	Референтні значення	Коментарі
Молекулярний пакет «Яйце»				
Первинна проба: венозна кров				
Специфічні IgE, яєчний жовток (f75)	0,01 Клас 0	kUA/l	<0,1	Метод ImmunoCAP
Сенсibilізація не виявлено				
Алергокомпонент яйця nGal d 1, яєчний овомукоїд, IgE (f233)	4,2 Клас 3	kUA/l	<0,1	Метод ImmunoCAP
Виявлено сенсibilізацію				
Алергокомпонент яйця nGal d 4, яєчний лізоцим, IgE (k208)	0,02 Клас 0	kUA/l	<0,1	Метод ImmunoCAP
Сенсibilізація не виявлено				
Алергокомпонент яйця nGal d 3, яєчний кональбумін, IgE (f323)	0,01 Клас 0	kUA/l	<0,1	Метод ImmunoCAP
Сенсibilізація не виявлено				
Алергокомпонент яйця nGal d 2, яєчний овальбумін, IgE (f232)	0,01 Клас 0	kUA/l	<0,1	Метод ImmunoCAP
Сенсibilізація не виявлено				

на які є алергія. Знання про білки або компоненти кожного алергену, які спричиняють симптоми алергії, може допомогти скласти відповідний план лікування. Зважаючи на ці знання й анамнез, лікар може запропонувати тест на специфічний компонент IgE, який може допомогти виявити потенційний профіль ризику.

Тяжкість алергії на яйця може коливатися від легкої до значної та здатна змінюватися з часом, що призводить до легких симптомів під час одного епізоду й серйозних симптомів – під час іншого. Незважаючи на те що симптоми харчової алергії можуть виникнути впродовж кількох хвилин – кількох годин після прийому їжі, більшість із них з'являються протягом 2 годин. Симптоми можуть уражати шкіру, шлунково-кишковий тракт, серцево-судинну систему та дихальні шляхи. Серед них:

- біль у животі, діарея, нудота, блювання, спазми в животі;
- кропив'янка (алергічна кропив'янка), свербіж, екзема;
- хрипи, закладеність носа, задишка, повторюваний кашель;
- шок, колапс;
- стиснення в грудях, осиплість голосу, проблеми з ковтанням;
- блідість або синюшність шкіри;
- запаморочення, непритомність, слабкий пульс;
- анафілаксія (потенційно небезпечна для життя реакція).

У дітей алергія на яйця нерідко спричиняє atopічний дерматит (екзему). Повідомлялося про алергічні реакції, в тому числі кропив'янку, навіть при доторках до яйця.

Як дізнатися, чи має пацієнт алергію? У поєднанні з анамнестичними даними шкірний прик-тест або специфічний аналіз крові ImmunoCAP може допомогти визначити, чи має пацієнт алергію на певний алерген. Оскільки деякі діти з алергією на яйця можуть перерости свою алергію, їжу, що містить цей алерген, можна буде знову ввести. Тому для відстеження будь-яких змін на шляху до переростання алергії на яйця рекомендуються періодичне повторне тестування й оральні провокаційні проби.

Чи може пацієнт бути чутливим до інших алергенів? Деякі люди з алергією на яйця також можуть мати симптоми алергії при вживанні інших, здавалося би, не пов'язаних з яйцями продуктів. Це називається перехресною реакцією, що виникає, коли імунна система організму ідентифікує білки або компоненти різних речовин як структурно схожі чи біологічно споріднені, таким чином спричиняючи реакцію. Найпоширенішою перехресною реакцією при алергії на курячі яйця є алергія

на яйця інших птахів (перепілки, індички, качки, гуски, чайки). Перехресна реактивність до курячого м'яса трапляється рідко.

У чому містяться алергени яйця? Хоча люди, які страждають на алергію, можуть мати алергію лише на одну частину яйця, тобто жовток або білок, неможливо повністю відокремити їх без перехресного зараження. Тож люди з алергією на яйця мають бути обережними з усіма частинами яйця. Особам з алергією на яйця слід також уникати таких компонентів, як альбумін, аповітелін, замітники яєць без холестерину, коагулянт, сухі яєчні речовини, яєчний порошок, яєчний білок, яєчний жовток, яєчна піна, яєчний лікер, емульгатор, замітники жиру, глобулін, лецитин, ліветин, лізоцим, порошок для меренги, овальбумін, овоглобулін, овомуцин, овомукоїд, овотрансферин, овотелін, кремнієвий альбумінат, симплекс, сурімі, вітелін. До продуктів, які можуть містити яйця, належать хлібобулочні вироби, суміші для випікання, тісто, деякі соуси, бульйон, сухі сніданки, борошно для тортів, цукерки, печиво, вершкові начинки, заварний крем, яєчна локшина, яєчний лікер, французькі тости, морозиво, лимонний курд, макарони, какао-напої, зефір, майонез, меренги, кекси, локшина, омлети, млинці, оброблені м'ясні продукти (болоньєзе, м'ясний рулет, фрикадельки, сосиски), пудинги, салатні заправки, шербети, суфле, супи, солодощі (помадки, трюфелі), рахат-лукум, вафлі та вина. Яєчні білки також можна знайти в шампунях, косметичці та фармацевтичних препаратах (наприклад, проносних засобах). Окрім того, ризик перехресного зараження можуть становити поверхні для смаження. Наприклад, якщо яйця смажать на сковороді в ресторані, то гамбургер, смажений на тій самій поверхні, може бути забруднений яєчним білком, якщо поверхня не була належним чином очищена.

Уже маєте результати тесту ImmunoCAP на специфічний IgE до компонентів яйця? Результати тестування на компоненти включатимуть назву компонентів (серію літер і цифр та/або назву), а також коротку інформацію, котру можна використовувати як довідковий матеріал. Наприклад:

nGal d 1 (овомукоїд):

- стійкий до нагрівання, ризик реакції на всі форми яєць;
- високий рівень IgE може вказувати на те, що алергія навряд чи мине;

nGal d 2 (овальбумін):

- чутливий до високої температури, можна вживати інтенсивно приготовані яйця;
- ризик клінічної реакції на сире або злегка варене яйце та певні вакцини;

nGal d 3 (кональбумін):

- чутливий до нагрівання, термічно оброблені яйця (запечені) можуть нормально переноситися;

 ImmunoCAP
Is it allergy?

nGal d 4 (лізоцим):

- чутливий до нагрівання, термічно оброблені яйця (запечені) можуть нормально переноситися;
- зверніть увагу, що лізоцим може використовуватись як добавка в деяких фармацевтичних продуктах.

Слід зауважити, що лікар повинен інтерпретувати результати тесту в контексті анамнезу хвороби.

Тестування ImmunoCap дає змогу встановити ймовірність тяжкої алергічної реакції. Оскільки харчові алергічні реакції непередбачувані, а симптоми варіюють від місцевих реакцій до системних, рекомендується розглянути можливість призначення адреналіну всім пацієнтам з IgE-опосередкованою харчовою алергією. Яйце є тригером 7-12% усіх випадків анафілаксії в дітей. За наявності бронхіальної астми ризик тяжкої реакції є вищим. Порівняно зі вживанням добре зварених яєць споживання сирих або недоварених яєць може спричинити серйозніші реакції.

Отже, рекомендації для пацієнта будуть такими:

- уникнення контакту з алергеном;
- уважне ставлення до етикеток (у тому числі написів «може містити») продуктів та уникнення всіх харчових і нехарчових продуктів, що містять будь-яку форму алергену. Якщо список інгредієнтів невідомий, безпечніше уникати цього продукту;
- уникнення перехресного зараження під час приготування їжі шляхом використання двох комплектів кухонного посуду, один з яких слугує виключно для алергіків. Між використаннями весь посуд і приладдя слід мити в гарячій воді з милом;
- складання покрокового плану дій на випадок ненавмисного вживання алергену. Друковану версію плану слід завжди носити із собою;
- обговорення з шеф-кухарями ресторанів своєї алергії та замовлення просто приготовленої їжі, яка не містить жодної форми алергену;
- уникнення десертів, оскільки вони часто містять харчові алергени або контактували з ними;

- завчасне планування поїздки із забезпеченням керуваності алергії в дорозі;
- носіння медичного браслета із зазначеними алергенами;
- носіння із собою ліків, рекомендованих лікарем, і ліків для екстреної допомоги.

Для полегшення симптомів лікар може призначити:

- автоін'єктор адреналіну для застосування при гострій тяжкій реакції (анафілаксії);
- антигістамінні препарати для полегшення легких симптомів (наприклад, свербіж);
- бронходилататор (сальбутамол) як додаткову терапію респіраторних симптомів (особливо в пацієнтів із бронхоспазмом або астмою в анамнезі). План невідкладної допомоги за алергічної реакції й ознак шоку є таким:

- викличте швидку допомогу;
- переконайтеся, що постраждалий лежить із піднятими ногами;
- при будь-яких явних ознаках анафілаксії негайно введіть адреналін;
- перевірте пульс і дихання постраждалого та, якщо потрібно, проведіть серцево-легеневу реанімацію або інші заходи першої допомоги.

Отже, завдяки ImmunoCAP пацієнт матиме дійсно достовірний кількісний результат тесту та додаткові переваги:

- знання про алерген;
- пацієнт не звертається до Google;
- зменшення тривоги (пацієнт не шукає лікаря в месенджерах для заспокоєння до візиту);
- чітко сформований список питань, які потрібно уточнити;
- готовність до подальшого обстеження та призначення алергеноспецифічної імунотерапії.

Загалом поєднання точності ImmunoCAP і всебічних знань про алергени є першим кроком на шляху пацієнта до життя без алергії, для успішного подолання котрої лікар, пацієнт і лабораторія мають бути партнерами. Отримані в лабораторії роз'яснення щодо алергенів допомагають лікарям і пацієнтам знайти швидке взаєморозуміння та сприяють ефективному лікуванню.